

הגליון מוקדש לרפואת:
רוית בת סימה שמחה

גליון רל"א, פ' וישלח
ט"ז כסלו ה'תש"פ,
רמת השרון

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מידה אחת

מתוך הספר 'גאון יעקב' ג' חלקים – שיחות מו"ר זוקל"ל על התורה והמועדים.

"אמר להם [ר' יוחנן בן זכאי]: **צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם? ... רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן עזר מדרבירכם, שפקלל דבריו דרבירכם**" (אבות ב, ט)

התורה מספרת לנו על האבות הקדושים ועל הצדיקים שיש ללמוד מדרכיהם, כפי שמספרת התורה אודות אברהם אבינו ע"ה, במידת החסד שלו ויעקב אבינו במידת האמת. מאידך מספרת התורה פרטים על מעשי רשעים על מנת שלא נלמד ממעשיהם.

אנו רגילים לומר 'אמת ליעקב', 'חסד לאברהם' ומדגישים מדה אחת מן המידות הטובות של האבות. עניין זה, של נלקט מידה טובה אחת על מנת שהאדם ישלים את עצמו, דרכה בכל התורה כולה ובכל המידות הטובות, מצינו במשנה בפרקי אבות:

"אמר להם [ר' יוחנן בן זכאי]: **צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם? ... רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן עזר מדרבירכם, שפקלל דבריו דרבירכם**" (אבות ב, ט)

ולכאורה מה כאן השאלה, הרי יש להדבק בכל המידות הטובות והן כולן חשובות לאדם, ומדוע שואל הוא אודות מידה אחת בלבד. אך הדבר מובן לפי פירושו של הרמב"ם על מסכת מכות במשנה האחרונה:

"רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרהר להם תורה ומצות, שנקאמר (ישעיה מב) ה' תפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר" (מכות ג, טז)

מה זה לזכות? - דהיינו לתת זכות לעם ישראל, שלא נחשוב שהקב"ה מרבה מצוות וחוקים על

מנת להכביד עלינו בעול כבד, אלא אדרבא, לזכות את ישראל. כי עיקר חיי האדם שיזכה לעולם הבא. ומבאר הרמב"ם, שהזכות לקבל את העולם הבא, היא על דבר שעושה בכל ליבו ולגמרי לשם שמים ובשלמות. ולפיכך נותן הקב"ה תורה ומצוות, שמכל המצוות ביחד כל אדם על פי אופיו ודאי ימצא אחת מהן שהוא מתחבר אליה ומהדר בה ומדקדק בה ועושה בה לשם שמים, ודרכה יזכה לחיי העולם הבא.

מביא הרמב"ם בדבריו דוגמא לדבר, על רבי חנינא בן תרדיון ששאל את רבי יוסי בן קיסמא, 'מה אני לחיי העולם הבא?' אמר לו 'תאמר לי איזו מצווה נזדמנה לידך, ותמוה, הרי בכל יום הוא מניח תפילין ומתעטף בציצית וכו', אלא התכוון הוא לשאול אותי איזו מצווה אתה כל כך מסור לה על אף כל הקשיים. ענה לו, מעות של פורים התחלפו לי במעות של צדקה. הוא היה גבאי צדקה וברשותו היה כסף של צדקה שנאסף בימי הפורים לחלק לעניים, והתעורר לו ספק לגבי שתי חבילות של כסף איזו מהן של צדקה ואיזו מהן שלו, וחילק לעניים את כל הכסף, מה שבטוח! משום שלא רצה ליהנות אפילו מפרוטה של צדקה. ועל ידי כך הפסיד את כספו. 'אם כך' ענה לו, הלוואי יהא חלקי אתך, ומסביר בכך הרמב"ם שחפיש איזו מצווה שמקיימה בשלמות.

כך גם שאל ר' יוחנן בן זכאי את תלמידיו, לעניין המידות, כפי שכשמקיימים מצווה אחת ומהדרין בה זוכים בה לעולם הבא, כך במידות.

קיום מצוה אחת בשלמות גור אחריו קיום כל התורה

וכשתופסים מידה אחת טובה, הרי הדבר גורר אחריו את כל המידות כולן, וכשתופסים מצווה אחת ומקיימים אותה בשלמות, הדבר גורר אחריו קיום כל התורה כולה, שמצווה גוררת מצווה. וכך אמר ר' אלעזר בן עזר, 'לב טוב', שאף על פי שאין זו מצוות עשה מוגדרת, אלא ניהול החיים בצורה הטובה ביותר, אעפ"כ, על ידה ידבק האדם בתיקון כל המידות הטובות.

דוגמא נוספת יש במסכת שבת: **"א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג"** ובהמשך הגמרא שם: **'אמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת'** ואומר רש"י 'שישולם שכרי' שאוכל אני שלש סעודות בשבת. ועל כך מעיר המהרש"א, וכי כבר דורש הוא שכר על המצוות? אלא שגם כאן מתכוון הוא שבזכות מצווה אחת

שעושה אותה בהידור ובדקדוק רב יזכה לחיי העולם הבא ושלא להיכשל בעבירות, הגם שיתכן שאכל את סעודת הבוקר בשעה מאוחרת, ואין לו תיאבון כלל לאכול והזמן דוחק לקיים סעודה שלישית והוא אך עתה סיים לברך ברכת המזון, ואעפ"כ נוטל ידיו ועושה מאמץ לאכול כזית אחד על מנת לקיים מצוות סעודה שלישית בפת, ואעפ"י שיכול לקיימה במזונות, מחמיר על עצמו לאכול אפילו בקושי רב.

מהו עשו לעוה"ב?

היה אדם אחד שמסופר עליו שקיים מצווה אחת בשלימות, וזהו עשו הרשע. וכי צדיק היה?! אלא שאת מצוות כיבוד אב בחר לו עשו לקיים בשלימות. כתוב שרבקה הלבוישה את יעקב אבינו ע"ה את 'בגדי עשו החמודות', אלו הם הבגדים המכובדים והנחמדים. רש"י מפרש שחמד אותם עשו מנמרוד, ובמדרש כתוב שכשהיה עשו עוסק בכיבוד אב, היה לובש את הבגדים החשובים ביותר והנקיים ביותר. עליו אמר רבן שמעון בן גמליאל, שלא זכה לדרגה כזו של הידור בכיבוד אב כמו עש"י.

אם כן היה עשו מקיים כיבוד אב כמי שעוסק בדבר קדוש, כמו שלובשים בגדי שבת לכבוד שבת, והיה מקיים מצוות כיבוד אב בהידור רב.

מה קרה לך עשו? הרי קיימת מצווה אחת כ"כ בהידור, וכפי שנתבאר בדברי הרמב"ם שהמקיים מצווה אחת בהידור יזכה בה לעולם הבא והיא תגן עליו והדבר ימשוך אותו להיות אדם קדוש שלא יכשל בעבירות. והנה כתוב בפרשת תולדות **"ויבא עשו מן השדה והוא עיף"**, כשהגיע לגיל חמש עשרה כבר לא היה עשו תחת סינרה של אימו וכבר לא בתלמוד תורה של אביו, הפך גדול ועצמאי ועבר חמש עבירות באותו היום. מצא נערה המאורשה, עבר עבירה, מצא צלמים, עבד עבודה זרה, רק עתה יצא מן החממה של אביו, הכיצד? הרי מצווה אחת קיים כל כך בהידור.

כתוב במדרש' לעתיד לבוא, כשישבו הצדיקים כולם בגן עדן ועטרותיהם בראשיהם ויהנו מזיו השכינה בעורו של לויתן, יבוא עשו מעוטף בטליתו ויתיישב ביניהם ויאמר שבזכות הוא יושב בין כל הצדיקים. ובא הקב"ה וזורק ממרומים הישר למטה. ובאמת זה פסוק בהפטרת וישלח, שכל פסוק בתורה ובנביאים מתפרש בפשט וברמז, זהו שאמר הנביא עובדיה: **"...פה אמר א'דני**

¹ מד"ר, תולדות סה, טז
² בראשית כה, כט
³ תנחומא, פרשת צו אות ב'

² עבודה זרה י"ח ע"א
³ שבת קי"ח ע"ב

⁴ שיחה שנאמרה ברי"ח כסלו תשע"ב

אלקים לְאָדוּם... אַם תִּגְבִּיהַ פְּנֵשֶׁר וְאִם בֵּין פּוֹכְבִים שִׁים קִנְף מִשֶׁם אוֹרִיךְךָ נְאֻם ה'!¹

כוכבים הם הצדיקים, 'משם אורידך'. ועשו מתעטף בטליתו, בבגדים שהיה לובש בשביל כיבוד אב, זו טליתו, הבגדים המכובדים הללו, ובהם בא עשו להבליט לכולם, ראו כמה צדיק אני אפילו יותר מרבן שמעון בן גמליאל... 'משם אורידך' - בא הקב"ה וזורקו למטה.

ונחזור לשאלה מדוע באמת אינו זוכה לעולם הבא בשביל מצווה אחת שקיים כל כך בהידור, והרי עשו אפילו חנך את ילדיו לכיבוד אב. ששלח עשו את אליפז להרוג את יעקב, ואליפז זה עוד גדל על ברכי יצחק ולכן היו לו רגשי רחמים ולא רצה להרוג אותו, ולכן שאלו אליפז ליעקב מה אעשה לך, מצד אחד יש לי מצוות כיבוד אב להרגך, ומן הצד השני, איני רוצה להיות רוצח. אומר לו יעקב יש לי פשרה, קח את הרכוש, והרי עני חשוב כמת, ותוכל לומר לאביך שהרגת את יעקב. שהרי יעקב היה טעון מתנות רבות שהביא לרחל וללאה וללבן, את הכל לקח אליפז הרשע. נמצא שבאמת חנך את בנו לכיבוד אב, עד כדי כך שאלפז מפקד לעבור על ציווי אביו.

אך העניין הוא, שכל מה שזוכים ע"י מצווה כזו לעולם הבא והיא שומרת ומגינה, רק כשהמצווה הזו שעושה אותה בשלימות היא פנימית, והעולם הבא הוא רק על מה שעושים לשם שמיים בפנימיות, אבל כשהיא רק חיצונית והיא בבחינת מצווה שרק הגוף מקיימה ונטולת פנימיות מבלי לתקן את היראת שמיים שבלבבו, וממילא המידות מושחתות, אז אמנם הוא מקבל שכר רב, אבל כשם שהמצווה היא חיצונית, בקיום הגוף ולא הלב, כך השכר הוא חומרי.

עשו קיבל שכר בשביל כיבוד אב, בעולם הזה עשו הוא אדום, רומא מולכת ושולטת בכל העולם ויש להם עושר וכבוד, ממילא יש להם הכל, עשו קיבל את העולם הזה.

אהבת הארץ של עמרי

מצאנו דוגמא ששמעתי מאבי זצ"ל מובא בספר מלכים על המלך עמרי, אביו של אחאב הרשע, היה עמרי עובד עבודה זרה, ולמרות זאת זכה שיצאו ממנו דורות של ארבעה מלכים. עמרי, אחאב, אחזיהו ויהורם. ומדוע זכה לכך? על כך אומרת הגמרא²:

"אמר רבי יוחנן: מפני מה זכה עמרי למלכות? מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל שנאמר³ 'וַיִּקַּן אֶת הַקֶּר שְׁמֵרוֹן מֵאֶת שְׁמֵר בְּכַפְרִים כֶּסֶף וַיִּבֶן אֶת הַקֶּר וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר אֶשְׁרֵר בְּנֵה עַל שֵׁם שְׁמֵר אֲדָנֵי הַקֶּר שְׁמֵרוֹן'.

קיים מצווה גדולה וזכה לשכר גדול, אך שכרו היה שקיבל מלכות בעולם הזה, מצד אחד הייתה לו אהבת המולדת, עמרי אהב את ארץ ישראל, אבל אהבה זו לא הייתה בתור עשיית רצון הקב"ה. ודאי שצריך לאהוב את ארץ ישראל, אך עומרי אהב את הארץ כמו שבגרמניה אומרים (Deutschland Uber Alles) גרמניה מעל לכל) וכן (Ich Lieb Der Faterland אני אוהב את המולדת).

כך אהב עמרי את ארץ ישראל. מצד אחד בנה עיר בארץ ישראל, הייתה זו מצווה, אבל זו מצווה חיצונית שהגוף מקיים, ולכן קיבל שכר בעולם

הזה, כיון שהקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה. וזכה להיות ראש המדינה וניהל אותה וקיבל כבוד רב. אבל להיות חלק מן הנצחיות של עם ישראל, לזה לא זכה עמרי, הכל היה חיצוני. יש שכר לכל מצווה, השאלה היא כיצד מקיימים.

והמבחן לזה, במצווה שמקיים אותה בהידור וכל כך חשובה אצלו אם זה חיצוני או פנימי... שאם תוך כדי ההתלהבות לקיימה הוא זהיר שבחשבון זה לא יזלזל במצוות אחרות, ומקיים גם אותן בשלמות ולא מקל במצוות אחרות, אזי זוכה הוא לחיי העולם הבא. אבל אם מזלזל הוא בחלקים אחרים של התורה, הרי זה סימן שאדם זה אין לו חלק לעולם הבא.

דוגמא לדבר מביאה הגמרא במסכת יומא⁴.

"ת"ר מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חבירו נטל סכין ותקע לו בלבו... בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר אמר הרי הוא כפרתכם ועדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין **ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים**"

אומרת הגמרא שאפשר לדרוש את זה גם לשבח, טהרת כלים היתה חשובה בעיניהם יותר, אבל הפחד משפיכות דמים נשאר כמו שהיה. ואפשר, אומרת הגמרא גם לפרש אחרת, לגנאי, שהרי שפיכות דמים היא אחת מהעבירות החמורות והפכה להיות בדרגה נמוכה מדי כשהתמקדו במצווה של בית המקדש, עד שירד הערך של חיי האדם.

וזה לאות שטהרת הכלים לא היתה במקום הנכון והראוי לה, שהרי אם היתה במקומה הראוי עושים מסירות נפש בשביל הטהרה, לדקדק בה, אך עם זהירות לא להזיק ח"ו לאיש, וכל שכן הריגה. אבל אם באותו הרגע שקורה מקרה של שפיכות דמים בגלל זה, לא מודעזעים מספיק, שהרי רצח קרה כאן, סימן שהדקדוק בטהרת הכלים הנו משהו חיצוני.

סולם ערכים מעוות של

מנהיגים

לא נאריך בעניין, אבל היה אדם אחד [ד]. בן גוריון] שתמיד טען שהוא מקיים מצווה גדולה מאוד! הוא עמד בראש ממשלת ישראל וטרח רבות לבסס אותה. הוא ראה בפעילות שעשה ערך עליון ממש, ואמר שאסור שיתקיים צבא בתוך צבא, שאם יש 'צבא הגנה לישראל' [שהוקם על יסודות ה'הגנה'] אחד אין להשלים עם קיומו של ארגון אחר שמחזיק בנשק [האצ"ל], ולכן יצא בקריאה ודרישה למסור לו את הנשק.

כל פוליטיקאי יודע את גבולות הריבונות שלו, אך הוא אמר שאם לא ימסרו לו את הנשק יפעילו כנגדם את התותחים ויהרגו אותם. זה כבר בבחינת שאינו יודע את הפרופורציה ומעמיד את הערך העליון שהוא אימץ לעצמו ומתוך כך זלזול בבני אדם. רצח!

באמת, יש כאן ברמת השרון אחד שגר ברחוב הגדודים (שמעון דרור שמו), שהיה תותחן וקיבל בזמנו פקודה להפעיל תותח נגד האנייה שהגיעה לנמל תל אביב⁵, ועל כך ענה להם שאינו מוכן להפעיל תותח נגד יהודים, והעמיד עצמו בסכנה כמפר פקודה בצבא בזמן מלחמה, שזו עבירה

חמורה מאוד, אך בסופו של דבר הזיזו אותו מתפקידו אך לא עשו לו מאום.

דבר זה קורה כשאינן יודעים שפיכות דמים מהי, שפיכות דמים של איש מישראל זה עולם ומלואו. הציוני 'הרג ואל יעבור' הוא כאשר מכריחים אותו לעבוד עבודה זרה, גילוי עריות וכו' אבל להרוג אדם בשביל חישובים אחרים, מי מתיר דבר שכזה?!

וכשמדקדקים במצווה כל כך, ומצווה זו חשובה בעיניו כל כך עד שדברים אחרים מתגמדים לעומתה, ומאבדים את המשקל של ערך כל מצווה ומצווה במקומה, סימן הוא שההידור הזה במצווה הנו חיצוני. מציאות זו ניתן לראות בכמה קבוצות בעם ישראל שלעתים ישנו אדם שמעריך ומתמקד בצדיק מסוים ומי שאינו נוהג כמותו הוא מתיר לעצמו להכותו ואינו עושה חשבונות מה מותר ומה אסור לעשות.

אנשים אינם שמים לב שהדבר כל כך חמור שמצד אחד מהדרים במצווה אחת, ומן הצד השני מזלזלים בדברים אחרים שהם הלכות פשוטות וברורות.

ומה שמספרת לנו התורה אודות מעשי הצדיקים והאבות שעל ידי 'חסד לאברהם' הגיע אברהם להכיר את הבורא ולהקים את הדורות הבאים, לקיים רצון ה' בכל מעשה ומעשה ובכל דבר ודבר. ויעקב, על ידי הנאמנות שלו, 'אמת ליעקב', שהיה כל כך מדקדק במידה זו, בזה זכה להקים את שנים עשר השבטים, כיוון שהיה הדבר ממש לשם שמיים, כמו שהבאנו בשם הרמב"ם, 'ה' חפץ למען צדקו - שיהדר במצווה אחת את המקסימום שיכול. ואם עושה אותה באופן חיצוני ואין זה קשור עם יראת שמים הוא יכול להגיע לעיוות כאמור לעיל.

רבי חיים קנייבסקי שליט"א סיפר שכשנהיה בר מצווה, שאל את אביו מה לעשות איזו הנהגה, אמר לו אביו-הסטייפלו, שאינו אומר לו מה לעשות, אבל קח לך מצווה אחת שתשים לב להדר בה ביותר.

בספרו של רבינו סעדיה גאון הוא נותן דוגמאות במצוות שאדם יכול לבחור לעצמו, למשל היה אדם אחד שבחר לעצמו מצווה של תפילת מנחה בציבור, ואת זה תפס כל חייו, מעולם לא נכשל בכך, והשתדל תמיד שישודמן לו מקום להתפלל מנחה. כך סידר את הפרנסה ואת כל שאר העניינים.

חשוב מאוד גם כן שידע האדם כיצד לאמוד את כוחותיו, שאם אדם חושב לקבל על עצמו דבר כזה, ויקבל על עצמו דבר קשה לקיום, טוב יותר שלא יקבל על עצמו. הרמב"ם אומר שהיהודים נמשכים בדרך הטבע לעשות כל אחד איזה דבר לפי טבעו, ומה שיעשה בהידור, אשריו וטוב חלקו.

אנו נסיים בברכה, מחר בלילה ער"ח כסלו, כסלו הוא חודש שבו ארעו דברים חשובים מאוד כגון חנוכת הבית, כשסיימו לבנות את המשכן על מקומו, אמנם היה זה בחודש ניסן⁶, אבל למחרת יו"כ הביאו תרומות, חתכו את הקרשים, ארגו את האריג ואת הפרוכת והיריעות, יצקו את הטבעות וכל זה נגמר בחודש כסלו. וכן זכו עם ישראל לחג ניסן, חנוכה.

יהי רצון שהחודש הבא עלינו לטובה יעשה לנו בו הקב"ה נפלאות וישועות גדולות אמן ואמן.

¹ יומא כ"ג ע"א,

² הייתה זו אניית 'אלטלנה' של אנשי האצ"ל הארגון המתנגד, שהיתה טעונה נשק רב.

³ כדאייתא במדרש (ראה משנה ברורה סי' תרע"ו ס"ק ז')

⁴ עובדיה א, ד-
⁵ סנהדרין ק"ב, ע"ב
⁶ מלכים-א טז, כד